

Peatoimetaja veerg, Hirmunud raha,

Helle Ruusing

Raha otsib pelgupaika. Seni usaldusväärsed riikide võlakirjad seda enam pole, mõne Euroopa riigi võlakirjad on reitinguagentuurid tunnistanud rämpsuks. Investorid on paanikas ja nende rahustamiseks mõeldud meetmetest piisab mõnel juhul vaid ööpäevaks. On arvatud, et Euroopa elab üht raskemat aega II maailmasõja lõpust alates. Meedia abiga võimendub paanika veelgi. Räägitakse euro kadumisest ja Euroopa Liidu lagunemisest, Euroopa üldisest allakäigust, konkurentsivõime vähenemisest, uutest majandus- ja poliitilistest keskustest, kasvavatest turgudest. Murepildi maalimisega on mõneti liiale mindud. Euroopa majandus on endiselt maailmas suuruselt teine, Hiina edulugu on seotud nii USA kui ka Euroopaga. Maailmamajandus on globaalne. Lühiajaliselt võib Euroopa probleemidest ehk kusagil kasumit teenida, aga usalduskriis on kiire levima. Kõigi huvides on sellele piir panna. Avaliku sektori suutmatust riigi rahandust efektiivselt kontrollida on ainult üks võlakriisi põhjusi. Inimlikumal tasandil on selleks investorite ahnus. Kui keegi kusagil lubas väljalaenatavale rahale ülisoodsat intressi, siis miks mitte laenu anda. Unustati tõsiasi, et ka laenu andja riskib. Paraku on nii, et erasektori probleemidest saavad kriisi olukorras väga kiiresti avaliku sektori probleemid, seda enam, et investor on tänapäeva Euroopas tavaline riigialam. Seesama, kes osaleb valimistel.

Päevakorral on küsimus, mis saab Euroopa Liidust. Jälle räägitakse Euroopa Ühendriikidest kui kõige pragmaatilisemast lahendusest. Kuidas selleni jõuda, pole aga sugugi selge. Aluslepingute muutmine pole teostatav kuude ega aastaga. Kriisi tingimustes pole senised Euroopa institutsioonid nõukogu, komisjon ja parlament õieti midagi saavutanud. Otsuseid langetatakse riigipeade ja valitsusjuhtide kohtumistel. Euroopa majandusvalitsust juhatakse Berliinist. Samas on demokraatlik kultuur Euroopas rajatud rahvusriikidele, valitsused vastutavad rahvusparlamentide ees. Eurooplasi hoiatatakse demokraatia vähenemise ja nn tehnokraatide putši eest.

Võlakriisi põhjustest ja võimalikest lahendustest rääkisid ajakirja vestlusringis “Euroopa Liidu võlakriis – kas majandus- või poliitiline kriis?” rahandusminister Jürgen Ligi, välispoliitika asjatundja Erkki Bahovski ja jurist Andres Tupits.

Probleemid valitsemisega ja rahaga pole midagi uut. Piisab pilgust ajalukku ja me leiame sealt hulgaliselt näiteid katsetest ohjeldada raha ja valitseda õiglaselt. Paraku on need katsed peaaegu alati lõppenud kui mitte nurjumisega, siis vähemalt ettearvamatult.

Selles ajakirjanumbris kirjutab saksa õigusajaloolane Michael Stolleis essees “Imede saar Barataria. Sancho Panza ja valitsemise kunst” muu hulgas:

“Paistab, et Sancho Panza annab igas mõttes tubli poliitiku mõõdu välja. Poliitikasse minemine ei kuulunud tema eluplaanidesse, kuid sestpeale kui ta oli seadnud endale eesmärgi tõusta maavalitsejaks, hakkas ta visalt selle poole püüdlema. Lõpuks oli ta tipus ja hakkas valitsema. Ning tegi seda üsna hästi, kui

võtta aluseks teda ümbritsenud isikute hinnang. Ent kas ei kuulunud see narr, kes oli teise narri teenistuses, poliitilisse klassi, kes kujutab endale ette, et valitseb maailma, kuna samal ajal tõmbavad nende selja taga niite hoopis teised inimesed? Viimane finantskriis viib vägisi mõtted sellistele küsimustele. Kui läheneb kujuteldav vaenlane, ei pea mitte ainult lollitatud tublid kodanikud oma vahenditega appi tõttama, vaid ka valitsused – nagu Sancho Panzagi – püüdma kõigest hingest häda ja õnnetust kogukonnast eemal hoida. Lõpuks paistab, et kriis on tagasi tõrjutud ja kurnatud valitsusjuht tõmbub targu tagasi, enne kui ta maha võetakse. Ent kas ka tegelikult midagi muutus? Vaevalt hakkavad pilved hajuma, kui spekulatsioonid hakkavad otsast peale, börsid koguvad jõudu, mäng algab taas. Järgmistes kriisides on löögivalmis uued valitsusjuhid, kes kutsuvad lihtsaid kodanikke üles ühiselt puudujääke kandma. Need, kes on selle kõige taga ja oma taskud juba täitnud, ei näe põhjust, miks ei võiks seda veel korra üritada.”

Ajakirjas on juttu Eesti pagulaspoliitikast, avalik-õigusliku ringhäälingu finantseerimisest, võltsitud ravimite leviku takistamisest. Analüüsitakse kõrgete riigilõivude ja karistusjärgse kinnipidamisega seonduvat. Käsitletakse haridusteemasid ja vabatahtlikku tööd. Kaks eelretsenseeritud artiklit lahkavad majandusteemasid.

Eestis armastatakse rõhutada, kui korras on meie rahandus, kui õigesti me tegime, et kärpisime. Siinjuures unustame avalikult tunnistada, et meil ei tulnud majanduskriisis päästa panku ega ergutada majandust, sest õnneks tegid seda meie rikkamad naabrid, lahendades meie eest ka suurima sotsiaalse probleemi – tööpuuduse. Koduperenaise majapidamisheft, milles kulud ja tulud ilusasti tasakaalus, ei ole meie majapidamistes ammu enam kasutusel. Eestis ei ole ilmselt leibkonda, kes poleks võtnud laenu. Laenamises pole iseenesest midagi olemuslikult halba, kuni on jõudu laenu tagasi maksta. Loota, et maailm pöördub tagasi naturaalmajandusse, oleks asjatu. Rohkem kui raha pärast tuleks Euroopa tulevikku silmas pidades muretseda demokraatia pärast. Sest riigid, kus majandus kasvab kiiremini kui Euroopas ja keda seatakse eeskujuks, on demokraatiast kaugel.